

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПАДУ ПРИМА СРПСКО-КРАЉЕВСКА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕЛО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАНКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 61

НЕДЕЉА 15 АВГУСТА 1893

ГОДИНА III

44 САСТАНАК 30 јула 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,
Димитрије Катић

СЕКРЕТАР,
Милош Марковић

(НАСТАВАК)

(О буџету, Мих. Вујин).

Ако хоћемо сад да говоримо о изворима, из којих потичу дефицити, не треба се задржавати на овим повишницама, што су овде срачуване за 5 месеци, јер, кад се састанемо 1. Новембра, испитаћемо хоће ли се те повишице одобрити и за до године. Али нека баш те повишице и остану, то је ипак најтањи део терета, јер ово не би изнело више од 4 милијуна на повишење терета, за целу идућу годину, и то по тој невољи, што расходи државни расту већ по постојећим законима. Ја нећу даље да идем и да вам на дугачко објашњавам откуд поглавито потичу дефицити. Главни извор њихов лежи у 300 милиона дуга, које је радикална влада наследила; они потичу од оних 15 — 16 милиона анuitета наслеђених од напредњачке владе. Сваке године ми имамо мањак на анuitетима а нарочито жељезнички зајам. Ја мислим, да је велики корак учињен у напред, кад је радикална влада успела да дефицит од 6 милиона, који г. Вукашин признаје, да је био сталан годишњи дефицит напредњачких влада, сведе у 1890 години на 4 милиона, а у 1891 на 600.000 динара. И поред свега тога каже нам се: деде ви радикали, сад учините да дефицита више никако нема. Лако је, господо, критиковати са стране, кад се узме у оцену само данашње стање, лако је то казати што не усавршите то стање да имате чак и вишка, али је питање, откуд те невоље потичу и јесмо ли ми те невоље смањили или повећали. Ја смем смело да тврдим, да смо ми те невоље смањили од 14% на 1½%. И дефицит од 1½% невоља је, али много мања од 14%. Нека данас после 9 августа буде два и три процента нека буде и пет и шест процената за еву годину, па шта из тога излази, јесмо ли ми за то криви? Дефицит од 14% сведен је био на 1½%, а сад је опет порастао на 6%, а зашто је то?—Зато што је било преврата у земљи, који је поновио старе невоље.

Ја нећу да вам говорим о унутрашњим невољама прошлог режима, него ћу само бацити летимични поглед на спољашњу невољу, која је од преврата произашла. Довољно је само

напоменути ради илустрације спољашњих невоља да се није могло наћи не 44,000.000 дин. зајма, него ни 1,000.000 дин, није се могло наћи на страни под владом до 1 Априла. Курс државних облигација спао је био на најмању меру, у опште кредит државни до крајности сатрвен, то је факт. Господо. ја ћу драге воље признати јавно да сам лажно говорио, ако не стоји то у извештају комисије, да је дефицит од 14% и да је курс државних папира 1891 стојао куд и камо више курса од 9 августа прошле године овамо; 1891 год. курс је државних папира стајао тако добро да смо имали понуду, да смо могли извршити конверзију дугова, али данас после либералног режима на ту конверзију не можемо за сад још ни да помислимо. 1891 год. могли смо да добијемо зајам за конверзију дугова са 82½ и са 4% интереса и уштедили бисмо до 4 милиона годишње на плаћање анuitета, сад то не иде! То смо могли учинити за то, што је курс државних папира достигао био висину од 93. Та понуда за конверзију дугова, који је радикална влада била прелиминарно закључила, и сад стоји у архиви министарства финансија, али данас 1893 године ту конверзију не можемо да извршимо просто за то, што државни папири стоје данас на курсу 76 и 77. Лако је говорити треба конверзију дугова извршити, тако је говорила и либерална опозиција, али, господо, треба знати да се конверзија дугова може извршити тек онда, кад се дође до буџетске равнотеже и кад курс државних папира истера бар преко 90 са 5%. Тек онда се може мислити, да се може закључити зајам за конверзију дугова са 82 и 4%, какву понуду имадосмо 1891 год., иначе то је само једна празна жеља. Лако је критиковати у опозиционим листовима те ствари, али не треба онако, као што се у опозиционим листовима пише, да се тако олако и у Скупштини говори; ако је дозвољено у листовима товарићу одговорност једног на другога, ја мислим, да у Народној Представници, треба са више озбиљности испитивати финансијске прилике и узроке невољама, које нас још и данас даве.

На појединостима у рачунима г. Вукашина, ја се нећу сада задржавати, само ћу узгред изјавити, да никако не стоје рачуни г. Вукашина, како ће дефицит 1894 год. бити оволики или толики, док 1894 године не буде ни напредњачког ни либералног самовлашћа, као што се посигурно надамо да га бити неће, онда ће се и влада и Скупштина већ и без бриге Вукашинове постарати, да се не поврате врлине напредњачких дефицита. Ви имате, господо, наштампан финансијски извештај у вашим рукама, тај извештај није одштампан зато да иде у архиву, него је штампан за то, да у њему видите тачан преглед нашег финансијског стања. Из тога извештаја тачно се види, какве су то подужнице, које г. Вукашин рачуна у дефицит будућности, зато што и сад неке подужнице остају неисплаћене. Ту на првом месту долази 2,000.000 динара код Народне Банке. То су све дугови из напредњачке владавине:

ту су бонови (750.000) од 1883 год. Тако исто учињена је и повишица на солске и државне облигације у округлој суми од 2.000.000 дин. Ја ћу да вам кажем разлог, за што држава баш не налази рачуна да баш хита са исплатом ових позајмица. Држава има рачуна да то код Народне Банке још држи, јер плаћа на те позајмице 4%, а да узме зајам да то претвори у сталан дуг, морала би плаћати 5% и 6%. Дакле, држава налази материјалног рачуна, да ту позајмицу још не исплаћује Народној Банци а случајно је ту и интерес Народне Банке, који се за сад слаже са интересима државе. Јер на те суме тече јој интерес као сигуран приход. Ако баш Народна Банка, дође у незгоду, да јој и те стране суме затребају, држава ће вратити Народној Банци позајмице и у опште биће јој у случају пужде на услузи, као што је и Народна Банка позвана — да држави на услузи буде. Ето из тога чистог интереса држава налази бољег рачуна да не претвори ту позајмицу у сталан дуг, него да и даље још стоји код Народне Банке, што је за државу врло повољно, да плаћа мањи интерес. Држава је прво плаћала 6% на после 5% за тим 4½% и на послетку сведен је интерес на 4%, који је, као што рекох, за државу врло повољан.

Дуг железничке дирекције није дуг државне благајнице, јер је он покривен нарочитом сумом ануитета у буџету дирекције. Долази дуговање управи фондова, штампари и класној лутрији. Овде у извештају се каже, да државна благајна има да прими од управе фондова преко 1.000.000 дин., којим ће се покрити тај остатак. Ја могу навести факт, да је за оно дуговање класној лутрији од 300.000 дин. већ издата наредба управи фондова, да у најкраћем року ту суму класној лутрији исплати. То су просто извесне подужице једне државне касе према другој. Ето, то су ти рачуни, који су остали непокривени овим зајмом и ми немамо разлога да те подужице претварамо у сталан дуг, јер то су дугови такве природе, да за сад немамо ни разлога, да их у сталан дуг преобраћамо. Међу тим има и један други разлог. Не можемо ми, кад год нам затреба новаца, тек само да кажемо, хоћемо оволико, те да изађемо на јевропске пијаци и да тражимо зајам за све, што нам затреба.

Ви знате, да је први пут вотиран закон о прирезу од 6 на сто, па после закон о прирезу од 10 на сто и у 1892 г. поред свих корака, који су учињени, да се зајам оствари на пијацима јевропским, нису хтели ни да чују за њ. Ми смо успели од 1 Априла да закључимо зајам од 44.000.000 номинално, по курсу 76 са 5 на сто и то, кад су папир државни 77 и 80. Ја сам и пре казао а и сад понављам, да према стању, које сам затекао, доста је успеха, кад можемо толики и такав зајам да добијемо. Ако мисли г. Вукашин, да је зајам неповољан, нека то изволи овде казати а мислим, признаће да се према данашњем стању не може захтевати боље, нарочито кад сравни овај наш зајам са зајмовима према курсу од 61 и 62 за које су се давале најреалније залог.

Господо, још да одговорим г. Вукашину и на ону замјерку: зашто се у чл. 4 каже само у опште онако да се повишице буџета државног имају покрити повећаним царинским приходима и приходима од нових монопола. То је само зато, што ја не могу у напред да кажем имаћемо од нових монопола толико и толико, јер ће ти монополи тек сад да се уводе у живот, а то се не да преконоћ извршити, за то треба времена да се те установе изведу и тек се онда може посигурно тврдити, колику ће повишицу у цифрама дати. Колика ће цифра повишице прихода бити, није у измени буџета стављено и то нам ставља у грех г. Вукашин. Међутим сам госп. Вукашин рачуна много већу повишицу, већ за ову годину преко 2.000.000 динара. Ја сам ту био скромнији од г. Вукашина, јер рачунам мање. Ја рачунам на уштедама свега 1.000.000 дин. Уштеда ће тих бити и по невољи, што државна благајна не може увек да изда на време новац појединим надлештвима. О томе надлештва морају да воде озбиљна рачуна а често и по сили околности нека места чиновничка остану празна. Ја рачунам највише 1.000.000 дин. А повишицу прихода од нових монопола, од царинских прихода, од монопола дувана, рачунам

свега укупно до краја године 1.000.000 дин. Према томе, ја ћу да будем још скромнији и да рачунам све те изворе за покриве новог кредита на 2.000.000 дин.: један милион од повишице прихода, а један од уштеда

Према првобитном владином предлогу тражен је кредит 3.027.000 дин., али је по пристанку владе у одбору, тај кредит смањен на 2.600.000 дин. као кредит преко потребан. Ова повишица од 2.600.000 дин. можемо рачунати, да се у најбољем случају може покрити са 2.000.000 дин., а 600.000 дин. остаје дефицита. То је дефицит према изменама, а хоће ли баш толики бити, то ми не можемо у напред казати, све зависи од енергичне наплате пореза. Ако ове године покажемо живљу енергију у прикупљању порезе као у 1891 год., можемо се надати, да дефицит буде само ових 600.000 дин., иначе, дефицит ће зависити од енергије у прибирању порезе у овој години. И још, господо, ваља и то имати на уму, да најмање треба бацати кривицу на радикалну владу за ове предложене повишице у буџету. Ове повишице су последица онога, што је пре било, оне су последица свих ранијих погрешака до 1 априла. Другим речима 1 април је био последица онога, што је пре њега било. Разуме се, да је 1 април морао повићи и нове терете, јер није се могло радити са затеченим персоналом, отуд толики кредит за пензионисање, отуд по милиона више на Скупштини и т. д. Према свему, ја рачунам, да ову годину можемо да завршимо са дефицитом од 2 милиона. Па нека се заврши и са 3 милиона, то је за ову прелазну годину већ доста поможено према прошлој 1892 г.; ви се сећате да сам ја овако говорио и либералној опозицији 1891 год., јер нико не може себи присвајати ту особину, да дефиците, којима порекло лежи у основи једној, која се потезе од толико времена, од невоља, које су нам претходиле владавине оставиле; да се тај дефицит од једном искорени, да се сасвим ишчупа из корена, треба да прође неколико година, па да се то излечи, треба стабилног мишљењем рада, правилног рачунања, па да се до тога крајњег резултата дође, да се равнотежа у буџету поврати. То је, господо, у првој линији задатак министра финансија, а то је у исти мах и задатак целе владе и Народног Представништва. Без помоћи осталих грана управе државне, т. ј. без рефорама и уштеда у администрацији не може бити брзог успеха. Јер министар финансија не може растење расхода подмиривати све новим приходима, јер и то има својих граница. Да, и Народно Представништво тако исто је позвано, да се и са своје стране стара да се овај циљ постигне. А какав је то задатак? Никакав други него онај, о коме сам већ у почетку свога говора своје мишљење изнео. Тај задатак може бити по самој природи ствари, сведен на ово: ми треба пре свега да умеримо наше издатке и растење њихове из године у годину и ако не можемо смањити војску и не можемо смањити школе, а оно можемо бар на администрацији његовој штедећи; за то, велим, дајте бар да умеримо у колико можемо растење расхода и то стање да задржимо донде, док не дођемо до равнотеже, па онда можемо пустити нека расте и буџет војни и буџет просветни и привредни и културних послова у опште.

Г. Вукашин пита: за што су брисани неки кредити министарству привреде? Кад би се оставило све, што нама треба по свим струкама, ми бисмо могли саставити буџет од још 10 милиона расхода више. Али се не може тако, него се може за сад одобрити само оно, што је најпотребније. Овде Вукашин говори сам противу себе, јер се то никако не слаже: тражити у исти мах веће расходе и мањи дефицит. То је обична појава у Народно Представништву, која увек избија на површину, али која долази у склад са правилном финансијском политиком: тражити подмирење неких нових потреба и у исти мах желети што мањи дефицит. Често се у Скупштини говори: хоћемо бољу војску, боље школе, јаче полагање привреде, а одмах сутра дан за тим: нећемо нове терете и нећемо дефицит. Кад је финансијска невоља, онда се морају не само повишавати приходи, већ по потреби за време смањивати и расходи. Смањите расходе, јер са измишљањем издатака не може се ићи у бесконачност! Ја бих молио господо

из опозиције, да у место фраза изнесу позитиван предлог, шта може из буџета да се избрише и ја мислим, да ће Народна Скупштина одмах то прихватити и, која позиција у буџету није потребна, она ће извесно и решити, да се избрише. Сваки такав предлог добро би дошао и влади и Народној Скупштини, јер то је једно моћно средство, којим се буџет може довести у равнотежу.

Друго средство, које је прописано самом природом ствари, то је повећање прихода. Кад знамо, какве терете и невоље имамо, кад знамо какви су дефицити наслеђени, и кад нам је снима задатак, да их што пре уклонимо, онда поред умерена расхода остаје нам још и задатак, да тражимо нове изворе прихода. Па шта је, господо, урадила радикална владавина од почетка свога, је ли пошла у напред, је ли се задржала само на ономе, што је наследила? Ја могу само тврдити, да је брзим кораком пошла у напред. Учинила је већ огроман корак у напред тиме, што је повратила у држави изворе, који су онајважнији, а то су монополи дувана и соли. То су најважнији извори, који нам данас највеће приходе дају, који нам дају могућности и у највећој невољи, да можемо да живимо и одржавамо државу живот наш. Одуживањем железнице много је уштеђено, а повишењем таксе и увођењем нових појединих пореза приходи појачани.

Ти нови и повећани приходи, могли су учинити само, да дефицит од 6 и 7 милиона сиће на 600.0000. Сад опет треба тражити нове изворе; и влада вам ево по невољи пружа донети предлог о увођењу нових монопола, који ће нам бити знатан извор прихода, чим се организују. Господо, ми не уводимо те монополе, што нам се тако хоће, него за то, што су нам преко потребни; ма да при том врло добро знамо, да увођењем тих монопола, вређамо многих приватне интересе, многе куће, које су живе од ових артикала, који се сада монополишу.

На крају крајева да сведем мој говор на ово. Право мерење, права критика свакога буџета, па и овога имала би да садржи у себи ово: да изнесе позиције расхода, које су непотребне, па да за тим претресе позиције прихода; међу тим критика, као што је сад овде изнесена, бар оваква по мом уверењу, није ништа друго, до неклодно фразирање, од кога се српске финансије не лече. Лако се играти речима, али је тешко радити делима.

Вукашин Петровић — Сажаљевам, господо, што сам и у овој прилици видео, да се г. министар финансија, без икаквог повода и без икаквог узрока и без икакве користи, за саму ствар, често пута удаљава од предлога, па се упушта у личне зајевнице, користећи се већином, која му је наклењена, министар финансија изјавио је да сам ја ушао у комисију 1892 год. да се заједно са осталим члановима, бацам блатом на радикалну странку. Ја свечано одбијам од себе да је мене руководио ма какав недостојан смер. Када сам се примио почасти да будем члан финансијске комисије од 1892 год., ја чак мислим, да влада либерална није имала никакву другу намеру, наименовањем те комисије, него што је била намера владе од 1887 год., која је такође поставила таку комисију. Овака влада, када се режим промени и кад се једна партија скине са управе земаљске, има право да види какво финансијско стање прима од својих претходника. И са те тежње проила влада је одредила финансијску комисију; она је изузетно од поступка бивше радикалне владе, у ту комисију позвала из сваке партије по двојицу а из своје — владајуће партије више чланова; тако састављена комисија прегледала је финансијско стање онако какво је.

Ја сам срећан, што могу да потврдим речима самог г. министра Вујића, које је речи изговорно, да он прима у подциности извештај комисије од 1892. год. Шта значи то? То значи да један од мојих противника признаје мој рад за исправан и прима га као потпуно тачан и правилан. Ја сам ономад напоменуо а и сад сам сажаљево, што нисам могао да се овако изјасним за рад о комисији од 1887 год. која је прегледала стање напредњачких финансија. Да је финансијска комисија од 1892 год. имала задатак да се баца блатом на

радикалну странку, — као што вели г. министар финансија, питам вас, шта јој је сметало, чиме јој је био дат зашт, да то и не учини? Сам резултат, који је г. министар финансија признао као тачан, показује да није била намера комисије да се баца блатом на радикалну влада, већ да понаже и констатује право и истинито стање финансијско. И бити члан такве комисије, за мене је могло бити само част, и ја се радујем што сам имао прилике, и могао у друштву с мојим друговима да изнесем истинито стање ствари, и што сам могао да добијем признање од човека, за кога се зна како је на спрам мене расположен! Кад бих ја хтео да идем путем, којим иде министар финансија да се не бих морао враћати ни за два месеца у назад, ја бих могао да узем стенографске белешке од 16 Јула и да учиним прекор г. министру финансије, ја ћу да му прочитам један став, који је он сам изрекао овде у Скупштини. То је г. министар финансија пре месец дана казао, и наштампано је у стенографским белешкама. Но ја сам сматрао да је не достојно употребити у овој важној прилици оружје личних зајевница.

Ја сам у мом првом говору изнео, са највећом ладноћом податак, које сам поткрепио мојим разлозима и тиме сам учинио једну дужност, о којој је сам г. министар финансија у истој прилици, т. ј. 16 Јуна рекао ово: „Израда буџета зависи од савесности владе, која га израђује и од савесности Народне Скупштине, пред коју ће влада са тим пројектом изаћи“ И кад ја примам ово његово мишљење, које је он, као што рекох, исказао у седници од 16 Јуна, морам као члан Скупштине да уђем у савесно проучавање предмета и да изнесем савесно своје мишљење, учинивши употребу од моје дужности, нисам му дао права да ми чини прекоре личне природе. Ја нисам вас позивао нити говорио: „немојте примити предлог министров, него примите моје мишљење!“ Ја сам учинио само употребу од мога права и од моје дужности те сам изнео своје мишљење. Па не само да сам га изнео, него сам га поткрепио разлозима, које може г. министар, ако налази да су несправни, да побие, али да побие опет разлозима, разлозима стварним. Ја нисам у положају да изнесем сличност између садашњег претреса и оног пре две године.

Ја онда нисам био члан скупштине, нити знам, шта је г. Авакумовић говорио. Ако је говорио овако како ја говорим, онда је он вршио своју дужност. Да није говорио не би одговорио својој дужности.

Ја мислим да би већина имала право да ми замери, кад бих ја изишао да говорим противу овога предлога министровог, а не би изнео разлоге. Овако пак ја сам изнео разлога, којима доказујем моје мишљење. Ако су ти разлози погрешни, ваше је да цените. Ја сам у напред знао, да ће моји разлози проћи на лево; јер се разлози противника не цене нигде као што треба. И ја не знам чиме сам заслужио да г. министар финансија увек у свом говору напада лично на ме и прелази у личне грђе на нас напредњаче.

Срећом моја толеранција наспрам политичких противника, многима је од вас позната, и мислим, да нисам дао доказа, да сам човек, који не може да се разговара са вама, као са својим политичким противницима.

Господо, ја сам изнео а и сад потврђујем онај навод да ће дефицита у 1894. год. бити 17 милиона динара, а у исти мах изјавио сам жељу, да се преварим. Ни г. министар финансија не сме казати, да дефицита бити неће. Године 1889, кад је министар финансија потврдио са онога истог места, да ће дефицит бити један до два милиона динара; то његово тврђење није се испунило. Јер шта видимо сад? Видели смо приликом претреса закона о привременом прирезу, да је од ванредних прихода утрошено 48 милиона динара и да је дефицит од 1 Јуна 1887 год. до 1 Августа 1892 год. износио 29 милиона. То су суме, које смо ми нашли споменутом приликом. Но о томе не би требало сада говорити, пошто то није на дневном реду. Што смо имали да говоримо о томе, ми смо говорили, кад је био на дневном реду закон о привременом прирезу. Али, ја хоћу сад да говорим о разбистрењу

питања, које има да се сад реши, и које је сада на дневном

www.vedug.rs

Г. министар финансија вели, да је тешко у напред прорачунати, колики ће бити приходи из нових извора; а ја држим, да је то баш и задатак министра финансија и владе, која је на управи. То је дужност министра финансија, који прави закон, јер он мора да зна снагу створених извора, а то није баш тако тешко сазнати. Када се знају предмети оперења, када се зна стопа, када се зна поступак, којим ће се вршити закон финансијски, кад су познате све те подробности, онда је лако и прорачунати вероватну суму прихода. Према томе, ја налазим, да је неоправдан разлог г. министра, када вели, да он не може у напред да прорачуна колико ће бити прихода из нових извора. Ако ми, као посланици са клупа, не можемо да то знамо, он треба и мора да зна, јер му је то дужност. У колико се његов прорачун слаже са завршним рачуном, у толико је он бољи министар финансија; а у колико је већа разлика између прорачуна и завршних рачуна, у толико је он гори министар финансија. И, кад он избегава да тако ради, онда значи, да избегава да стане пред јавни суд; а то не служи на част никоме, па ни министру финансија.

У интересу истине, ја имам да скренем пажњу господо посланика на једну околност.

Г. министар финансија напоменуо је, да су они привремене дугове, који су остали, или ће остати непокривени, — да су они из ранијих година. Ја мислим, да је крајње време, да се престане са трљењем онога, што се може противно доказивати. Дугови, који су остали не покривени, излазе из дугова жељезничке управе за нове инвестиције у суми од 2.690.000 динара; а то је половина оне суме, коју сам ја поменуо, као квасац за ново задужење. Преко половине износи сам дуг жељезничке дирекције. Да то није постало 1883 и у опште пре 1887 године, доказ је сам извештај министров, у коме се наводи, да је тај дуг постао на основу нарочитог одобрења у буџету 1891 и 1892 године. А тада су била ова иста господа министри на управи земаљској. Дуговање то, дакле, не може да се датира из ранијег доба; као и дуговање класне лутрије државној благајни.

Дуговање министарства спољних послова Народној Банци, то је постало отуда, што министар спољних послова није имао од куд да изда плату својим чиновницима на страни, па је с тога морао учинити зајам код Народне Банке. Дакле, и то је дуг, који није наслеђен, него је створен 1892 године. Дуговање Народној Банци од њеног постанка у три бона 750.000 динара има два. Једно, које је држава дужна Народној Банци; а друго, које не постоји од 1883 год., него је направљено од 1887 год. па на овамо.

Дуговање Штампарији није дуг старијих времена, јер за исплату истога дуга, одобрен је зајам 31 Дек. 1887 год. а извршен уговором од 4 Јануара 1888 год. извучен пак 1889 год. Дуг штампарије требао је да се плати из зајма за консолидовање државних дугова. Тако исто што дугује државна Благајна Управи Фондова за 1892 годину и другим повериоцима око милион динара — и то г. министар не може да докаже. Али, ако је и из ранијих времена, њему је одобрен кредит да то плати. Само један дуг као што рекох датира се из ранијих времена, а то су ова три бона Народној Банци од 750.000 динара. Дакле, сви ови дугови падају на терет владе, која је дошла после 1887 године.

Сем овога, морам да вам кажем, да не стоји, да се на жељезнички дуг плаћа 4%; јер је у боновима, те с тога то треба и да се исправи у говору г. министра финансија.

Г. министар учинио ми је још један прекор: да сам ја потписао онај извештај, у коме се каже, да је дефицит за 1891 год. 680.000 динара.

Јесам, — али имајте на уму, да је по завршном рачуну било вишка у приходима над расходима у 1¹/₂ милион дин. — показвао се, дакле, суфицит. Комисија, којој сам ја био члан, проматрајући стање ствари по књигама, по актима и по закону

вероватноће — јер се по књигама није могло све видети — по свима, дакле, околностима, комисија је судила и створила је убеђење, да у истини не само нема суфицита, него да има дефицита од 680.000 динара. То је разлика од два милиона динара.

Министар је тврдио, да има вишка; комисија је нашла да има мањка; а то чини разлику од преко два милиона. Ја сам ишао још и даље, па сам доказао, да је дефицит за 1891 год. изнео преко 5 мил. динара. Но о овоме, што сам пре кратког времена овде говорио, нећу сада понова да говорим. Сада ћу само да напоменем, кад је одобрен први зајам за одужење дуга, имали смо дефицита 7 мил. и тај дефицит уједан пут је скочио у 1889 на 14 мил., а у 1890 стао је на 4 милиона. Сама та лествица показује, да наш буџет није уређен на сталној основи, већ зависи од случајности, која није предвиђена. Та случајност могла је, да правда дефицит за 1891 годину, али ко може да гарантује, да се она неће и сада десити? И ја смем да потврдим без велике бојазни, да ће се са дефицитом већ 1894 год. доћи до оне суме, колику сам ја казао и за коју сам навео своје разлоге. За што? Сем оних разлога, које сам навео у првом мом говору још и за то, што г. министар финансија мисли, да је новим зајмом покрио све привремене дугове. Не. Он је покрио само ануитете за прво положење 1893 године. Међу тим бонови, који су тако исто привремене дуг, нигде се не појављују у буџету а њих ће бити и у 1893 и у 1894 години. Они се не појављују у завршном рачуну, но само у закону о буџету, баш да вам наведем члан закона — у члану 5 закона о буџету од 1892 године, — иначе њих нема нигде. Дакле, он је платио привремене дугове а не и дефиците. Дозволиће ми пак г. министар финансија, да је велика разлика између прикривеног дуга и дефицита.

Из тих разлога ми имамо право, да износимо наше мишљење у овом тренутку о овом предлогу, а нема потребе, да се помиње шта је казао г. Авакумовић пре годину дана и шта сам ја писао по новинама. Ја сам имао право да кажем оно у што ја верујем, а г. министар је изнео оно, у што он верује. И ви имате право и дужност, да примите или одбаците оно, што је он казао, или да одбаците оно, што сам ја казао. Само нема смисла да у овако важном питању улазимо у личне зајевнице. И ја бих молио, да се од тога поштедимо и сада и од сада, као што смо то до сада чинили. То захтева озбиљност предмета, о коме се води реч; то тражи од нас положај, у коме смо.

Министар финансија — Ја морам да се позovem на вас, господо посланици, као на сведоке, да оцените, да ли је у мом пређашњем говору било личне увреде и личне полемике. Апсолутно није. (Чује се: и није) Г. Вукашин Петровић приписује себи изразе, које ја писам употребљено. Ја писам овде казао, да је баш то намера г. Вукашина Петровића била, да је образована комисија, која је као противничка имала допста задатак тај, не да хвалом обаспе, него рекао сам, извините за тривијалан израз, да се баца блатом на радикалну странку и да констатује, да је радикална влада иза себе оставила силан дефицит. Ја пре свега одбијам од себе, да ми је намера била, да лично ма кога вређам. О комисији је такав глас већ раније растурен био по новинама, ма да сама комисија није завршила тако свој рад. То је за њу врло похвално и часно, што је она ипак беспристрасно констатовала право стање. Ја сам вам казао а кажем и сада: ја потписујем резултат, који је комисија потврдила, јер тај резултат потврђује, да су се намере владе од 9 августа разбиле о књиге и о цифре. За то извештај комисије није ни растурен. Он је изнесен само једном у новинама. Међу тим цео извештај је спакован у министарству финансија. И влада, која је са оноликом поштом образовала комисију за констатовање рђавог радикалног газдинства, није налазила за потребно, да од стране министра финансије пошље бар из колегијалности осталим министрима по један такав извештај. На једној страни лежали су егземплари повезани у платну за министре, а на другој страни у министарству финансија лежало је наштампано 2—3000 тих изве-

штаја, од којих сам ја послао, колико треба надлежним министима и предао их и Скупштини.

Ја мислим, да је прекор г. Вукашина требао да отпадне, кад сам кажем, да се намера, с којом је комисија образована, разбила о цифре, па пошто је г. Вукашин Петровић и сам потписао тај извештај, то је наравно и он признао, да цифре говоре у корист радикалне финансијске политике.

Г. Вукашин Петровић даље напомиње, како је министар финансија дужан, ако је, вели он, добар министар финансија, да састави тачан рачун прихода. Министру финансија дата је дужност, да гради предрачун буџетски, али у своје време пре састанка Скупштине — пре првог Новембра. То дакле, стоји, да је министар финансија дужан, да предрачун буџетски сагради, да га пре првог Новембра одштампаша и преда Скупштини, па да се он одобри и то наравно за идућу годину. Али тражили од министра финансија, да он у јуну и августу месецу — јер ће тек у августу бити друго читање закона о новим монополима — прорачуна, колики ће приход до краја ове године дати ти монополи, који ће тек сада ступити у живот, ја мислим, да ће признати и сам г. Вукашин, да то не само није дужност ни једном министру финансија, него шта више да би му се то и с правом замерити могло, кад би тако олако цифре у буџет стављао. У августу месецу тврдити, колико ће монопол на жигице, цигар-папир и т. д., монополи, који ће тек у живот ступити, дати прихода до краја године, били би с моје стране и сувишна брзоплетост и непромишљеност, и ја радо признајем, да у томе правцу никаквих финансијских способности немам, да у августу месецу начиним предрачун прихода до 31 децембра — то би био тек прави рачун без крчмара. Ја то не могу и нећу да примам на себе, а хоћу и могу да примим на себе, да у своје време правим предрачун колики ће бити приход и расход државни за идућу годину.

Даље, господо, ја мислим, да исто тако могу одбити прекоре оне, које ми је учинио г. Вукашин, као да сам ја хтео да поредим њега са опозицијом, т. ј. са вођом опозиције од пре две године. Господо, пре свега у томе не може бити ни речи о увреди за Вукашина. Господин Авакумовић, био је чак и председник министарства и министар, као год што је био и г. Вукашин Петровић министар. Поредити министра са министром и то Вукашина са Авакумовићем не значи зацело вређати Вукашина. Ја сам само напоменуо, да има сличности у замјеркама, које су пређе чињене и у садашњим г. Вукашиновим, које су можда и случајно само сличне. Јер исто тако као и пре не да се ни сад тврдити, на намет, да ће дефицит бити 10, 12 па и 15 милиона дин. Као и отиц, тако и сада потврђујем, да резултат саме противничке комисије доказује, да напад није истинит, и имам право да тврдим, да ће рачуни и ове године бити правилни и исправни и да не може бити оноликог дефицита ни у 1893 години, а још мање у 1894 од 10, 12 или 14 минара. Даље г. Вукашин каже: ја не знам, како то министар не помиње, да је дефицит из прошле године ушао на терет ове године. Ја опет велим: да јесте, јер све што је остало од неисплаћених рачуна из 1892 године, то је све садржано у боновима, и у рачунима, који још нису претворени у бонове, а то је све ушло у 7 милиона дин. у боновима; даље затечено је у неисплаћеним рачунима, који су ушли у депоновани кредит, а то понајвише у депоновани кредит министарства војног. Ти рачуни нису исплаћени, они имају тек да се исплате, и ми смо их унели у рачун онако исто, као и неисплаћене ануитете. Дефицит прошле године садржан је дакле, већ у боновима и неисплаћеним рачунима и курсовима и изложен тачно у извештају, који је пред вама. Даље, овде са свим грешки г. Вукашин и нема права, да тврди другаче. Јасно је и чисто по самим рачунима, који су поднесени, да те суме улазе у рачун исплате, и дакле, не може бити тога да дефицит из 1892 год. пређе у другом облику у дефицит 1893 године.

Г. Вукашин је на завршетку своје речи говорио и о разлици између дефицита и привременог дуга. Ја нисам никако и никад ни могао пасти на ту мисао, и чини ми се ни у сну — (опростите за тај израз) не бих могао пасти на мисао, и ваљда ћете ми толико признати, да знам шта су привремене дугове,

а шта је дефицит, што у осталом и ви сви знате. Г. Вукашин ће ми признати, да су дефицити извор привремених дугова, да дефицити стварају привремене дугове. Јер, чим се заврше и закључе једне године рачуни, све што остане неисплаћено од тих рачуна, то су привремене дугове или у облику менице или бонова. То су дакле, привремене дугове. На такву мисао, да су дефицити и привремене дугове једно и исто могао је доћи само г. Вукашин, јер ја то нисам никад казао (чује се: јесте — од стране опозиције). — То сте могли само ви да кажете!

Најзад г. Вукашин у својим исправкама додирнуо се и завршних рачуна 1891 године, па хоће да оправда у неколико своју реч тиме, што каже: како је у завршном рачуну за 1891 годину било суфицита онда, кад је тај рачун поднесен, а ја кажем, да смо знали сигурно, да нема суфицита већ дефицита од 600.000 дин. и да та разлика долази отуда, што управа државних дугова води рачун за себе, а и главне државне благајне за себе и што се дефицит на ануитету има да дода завршним рачунима, па да се учини исправка.

То се врло добро знало и онда, и та је исправка, коју је и сама комисија учинила, врло умесна, и из ње се може видети оно, што сам и сам рекао да је по завршним рачунима било свега 680.000 дин. дефицита. Ја овде, господо, нисам говорио ни о каквом суфициту, и да ли завршни рачуни показаше суфицит. Ја сам само казао да тај дефицит одиста постоји, али да је тиме показан велики успех, према ономе, што је раније под непредњацима било.

Даље је г. Вукашин поменуо, како су се кретале цифре дефицита до 1890 године. Господо, кад погледамо истини у очи, ја мислим, да вам неће бити нејасно а и г. Вукашин знаће да све до 1890 год. није било радикалног буџета. И и све оно, што је било дефицита до 1890 год, то није било по буџету радикалне владе, није дакле, било по радикалном буџету, кога тада није ни било, већ је све то било по напредњачком буџету. Молим вас, напредњачки буџет за 1887 годину, важио је и за 88 и 89 годину, а радикална влада, долазила је тада на кратко време, па је после дошао Христић и тек, кад је дошла радикална влада по ново, 1889 године, и кад су почете основне измене новим Уставом да се чине, радикална влада, примила је у наслеђе све још од 1887 године, па у оним основним изменама увођењем новог Устава дошло је, те је 1889 год. управо за 14 месеци, што је ваљда заборавио г. Вукашин, било 14 милиона дефицита.

Оцените сад буџете радикалне владе први 1890 и други 1891 године, па ћете наћи да је буџетом од 1890 год. дефицит сведен на 4.000.000 дин. а 1891 на 600.000 дин.! Ето то је и комисија са Вукашином утврдила. Вукашин хтео је даље да каже: како сам ја неверно цифре дуговања преста-вио, јер сам понеке дугове у рачун овога зајма изоставио. Међу тим то не стоји, јер у мом извештају није апсолутно ништа изостављено, већ је само казано, да овим зајмом нећемо да плаћамо дуг железничке дирекције у 2.691.000 дин. који ја нисам унео за то, што то задужење има свог законско-буџетског основа, што је дирекција железничка сама тражила па је чак и мимо министарства финансија да тај свој посебни зајам оствари и зато је и тражено, да јој се вотира нарочита једна позиција, с којом ће железница сама да изврши потребне набавке у суми од прилике 5.000.000 дин.

Од те суме железница се досада задужила са 2.900.000, које код Народне Банке, које код Београдске Задруге. Сад је промењено стање у толико, што ће управа државних железница и министир грађевина у споразуму са министром финансија гледати, да се овај зајам, који је гарантован једном позицијом железничког прихода, изврши, онако исто као што је вотиран један зајам министру народне привреде од милион динара за рудник. То ја нисам метуо у привремене дугове главне државне благајне, јер су то кредити, који се вотирају једном трговачком индустријском предузећу, које ће оно имати да попуни из својих прихода онако исто, као што тога има и код монопола дувана. Ето за то нисам то уносио, и не бих то за сад никако ни уносио, кад имамо дугове наше централне

благајне, које пре свега морамо да измиримо. Кад не бисмо имали подужице из нашег државног буџета, кад не бисмо имали дефицит на анунтетима, онда бисмо могли казати да и ове железничке зајмове држава сама одмах оствари. И монопол дувана сваке године исплаћује куповину дувана, који ће израдити тек у идућој години, и према томе и тај дуг монополски од 900.000 динара и то би онда био привремени државни дуг, и онда би и то требало метути овде у зајам! Али то је привремени дуг једне индустријске установе, као што је монопол дувана и тај монопол дувана има то да исплати из својих нарочитих позиција брџетских. Такав је случај и са железницом и у министарству народне привреде са оним вотираним кредитом од милион динара за руднике. Дакле, о томе не треба ни говорити и мислим да се г. Вукашин овде изгубио у рачунима.

Што се тиче Класне Лутрије, то се по себи разуме да позиција Класне Лутрије пада на терет државе. Ја сам помену само то, да је ових 300.000 динара покривено приходом, који има да даје управа фондова, и да је издата наредба да управа фондова ту суму измири и она ће ју измирити.

О оном дугу код српске кредитне банке од 80.000 динара не ћу ни да говорим. То је једна ситна подужица, која је учињена по текућој позицији буџетској за једну буџетску потребу.

Остатак дуга државне штампарије, кад би се трагао, видело би се, да се тај дуг повлачи из ранијег доба. Тај остатак дуга потеже се од 10 година, ако не и више. Непрестано из године у годину државна штампарија задужује државну благајну, те се дуг преноси. Дакле, ово задужење није производ прошле и претпрошле године, него је последица ранијих година. У опште ја не знам годину, која не преноси по 400 до 500.000 динара дуга из ранијих година у будућност.

Оно, код Народне Банке око 700.000 дин. стоји на некој облигацији управе фондова, и то је позајмица из 1887 године као год и на солску облигацију. Бар ја се не сећам да сам ја као министар финансија то залагао, то је залога, која је затечена. Мени се чини, да је она из прве половине 1887 год. Али, кад се рачун сведе, излази овако: од ових 6 милиуна, што вели г. Вукашин, отпадају одмах 2,690.000 динара, за тим отпадају 300.000 дин. Класне Лутрије, то је 3 милиуна. Дуг Народној Банци повлачи се од 1877 године. Што се тиче штампарије, тамо је такав перед, да ја мислим, кад би се увео ред и кад би се потражили приходи, да држава не би била дужна штампарији, него штампарија држави, јер је држава донела толико издатака учинила, а међу тим правога реда, рада и контроле у тој штампарији нема. И тек сад предузети су први кораци да се штампарија у ред доведе.

Дакле, имам да учиним исправку, да не остане тај утисак и да не изгледа, као да сам ја имао намеру да вређам г. Вукашина. Пре бих се ја на њ потужити могао. Али, где факта говоре, ту речи престају и ја нисам могао имати намеру да вређам г. Вукашина, јер сам и сам потврдио, да је комисија закључила у главном правилно свој рад и тај рад није саопштен само за то, што је најбоље оправдала радикалну финансијску политику; за то је требала тек радикална влада да дође те да тај извештај изнесе и публикује. Извесно, да је извештај комисије показао оно, што се смерало, тај извештај био би од њих публикован и налазио би се не само по свима среским канцеларијама, него можда и у свима општинама, али пошто резултат није показао оно, што се очекивало за то је и прикривен и тек га је ноћ 1 априла извуцла из прашине.

Стојан Новаковић — Господо! У досадањем расправљању измена и допуна у овогодишњем буџетском закону, отишло се врло брзо на страну од предмета, који је на дневном реду; отишло се у ситнице, у ствари споредне вредности, у политичке зајевце и тиме је управо главни предмет закључен копреном, као да се хтело, да се тиме, као неком диверзијом, скрене пажња на другу страну.

Жао ми је у опште, што се у овој дебати говори о несредним предметима, па се на страну оставља дневни ред;

што тај прекор морам да упутим и самом г. министру финансија, који, расправљајући политичке рачуне од неколико година на овамо, односи расправу са онога, чему је она намењена, и упућује је на другу страну, те тиме, као и разним политичким зајевцима, гледа да окрене расположење већине на ону страну и оним путем, који је њему у овоме моменту потребан. Први предмет, на који треба обратити пажњу, нису ни политичке преширке, ни поједине зајевце између појединих политичких странака и људи, него је пред нама знатно питање: шта ћемо да чинимо са изменама и допунама у буџету, управо са једним буџетом, који нам се, пошто смо већ буџет свршили, у врло чудном облику данас износи.

У том новом буџету тражи се по исправкама финансијског одбора од Народног Представништва на 2,609,251.24 динара, да се наново у овој години потроши, да се дода ономе буџету, који је већ један пут вотиран, а за исплату те суме, по признању г. министра финансије, никакви се приходи не износе. На против, г. министар финансије не само што је отворено казао, да он не зна на чисто ових нових прихода, на основу којих се овај расход повећава, него каже да у овој години и он предвиђа 2—3 милијона дин. дефицита.

На једној, дакле, страни нема прихода, на другој страни г. министар признаје да је дефицит. После такога првог и другог признања, било би логично, да се не траже више никакви издатци. Али г. министар тражи издатке и вели: дајте још 2 и по милиона! Најпре каже: не знам колико ће нови извори донети. За тим каже: немам отгуд да нађем вишка у приходу, на против и сам предвиђам да ће бити недостатака. И у место да заврши онако, како би најпростија памет казала: кад не могу да нађем 2¹/₂ мил. дин. сигурних прихода, кад ћу, на против, имати 2¹/₂ мил. динара недостатака, боље да се уставим с трошкџвима, како би ми барем дефицит био мањи на крају године, — г. министар финансије опет тражи од Народне Скупштине 2¹/₂ мил. дин. за пове трошкџве. Томе рачунању и таком руковању са државним новцем и са државом, која је са својим задужењем доиста отерала спрам њене снаге до последњих граница, ја се, господо, само могу чудити. Во; тирали смо, истина, монопол на жигице, петролеј, алкохол, вотирали смо неки мали доходак у изменама и допунама царинских тарифа, и место да чекамо и да се уверимо, хоће ли нам ти извори штогод донети, место да очекамо да та пара дође у касу, да видимо како ти приходи бацају, ми их већ трошимо. Још ни једна пара није стигла, а ми решавамо да се троши!

Тај пут тешко да се може одобрити. А какав је тај пут у пракци, ја ћу вам посведочити једним примером из искустава. Тиме ћу, истина, окривљивати своје некадашње другове и себе. Али, кад кућа гори и кад је опасност у највећој мери над финансијским стањем отаџбине, не треба жалити ни себе нити кога другога, него треба чинити, све што се може, да се покаже како ваља чувати будућност финансија државних.

Ви, господо, знате врло добро — јер сам ја и пређе једном приликом то помињао — како је 1884 год. у Народној Скупштини вотиран нов закон о порези, и казао сам да су они, који су тим вотирањем закона руководили, мислили, да ће тај закон бити справедљивији за оне, који носе порезу и да ће државним финансијама дати вишка. Тај вишак у оно време ценно се од 6—10 милијуна. По старом закону пореза је доносила 12 мил. За буџет 1884¹/₂ г. предвиђен је приход од непосредне порезе 18 или 20 мил. Наводим цифре по памћењу, те не могу бити сигуран до краја, али главном добро памтим, и вишак за цело није предвиђен мање од 6 милијуна. Тога вишка тада није било у каси; он је био очекиван од тог новог закона. По редовном раду, влада ондашња није могла знати, хоће ли тај закон донети мањак или вишак, у толико више, што понис земље није био наређен, него је тек имао да се нареди. Али по околностима, влада, у којој сам и ја био члан, учинила је једну погрешку, овакву какву хоће г. министар финансија да учини и какву предлаже вама, да је

и ви учините, те да постанете учесници тога његовог грешења. Влада је ондашња према томе замишљеном а неопробаном вишку створила нови буџет; и упустила се у трошкове с последицама, које ћу показати и које сам пређе показивао. Г. министар финансија бацно је нама прекор, рекавши: не дате ча војску 400.000 дин.; хоћете да гласате против тога, а то значи да не дате за војску. То је, господо, извесна врста подметања. Ми кад кажемо да смо против новог буџета, противни смо из других разлога, а никако за то што нећемо да дамо на војску. Како смо ми давали на војску, то ће показати таблица, коју ћу прочитати. Дакле, као што рекох, 6 милијуна узето је 1884 год. у буџету без прихода у ствари опробаног, када се није знало, хоће ли тај закон више донети или неће.

На што су се поглавито трошили приходи и за што се влада тако нестрпљиво журила с трошењем, као и шта је после било, показаће вам баш ова таблица о буџетима војним. Буџет војни 1883 г. износио је 10,385.000 динара; буџет војни 1884, који је грађен после новог пореског закона, износио је 16,211.000 дин. Дакле, шта је учињено? Метнуто је на буџет војни одмах само на основу онога непотврђеног и несигурног прихода, 6,000.000 динара. Е ето шта смо радили ми, којима г. министар финансије има љубав да баца прекор да некеме не дамо 400.000 динара. Ми смо дали 6.000.000 дин. И то што смо дали, не жалимо, жалимо само што смо дали овако, како он хоће да да сад ово, што предлаже.

Шта је било после?

Чим је извршен попис, чим су приходи почели да се уносе у касу, показао се мањак и видело се да онај закон не доноси оно што се очекивало. Шта је после следовало? Следовали су мањци. У години 1886, у новом буџету већ читате у војном буџету 14 милијуна. У год. 1887, опет 14 милијуна, у 1888, 13,982.000, у 1890 г. 10 милијуна, дакле 4 милијуна мање, у 1891 год. још мање, у 1892 год. — 11 милијуна. И тако војни буџет спао је мало по мало на 11 милијуна. Дефицит је био у цифрама и ако немате сигурних готових новаца, дефицит ћете за ову годину да вотирате.

Господо! Кад дајемо оно што нема, и што се није могло дати, није поможено ономе, коме се хтело помоћи. Дали смо и ми 6 милијуна као бајаги, али јесмо ли их дали? Нисмо. И ова иста радикална управа свела је тај војни буџет од 16 на 11 милијуна, дакле на самом војном буџету од онога времена до сада извршила је уштеде 5 милијуна. И опет има дефицита. Куд су се дели ових 5 милијуна? И опет буџет није мањи, него већи. Откуда то? Ето, како иду ствари и ето шта значе савети г. министра финансије и његова духовитост, кад каже, како не може да начини предрачун прихода, које тражи, него се ограничава на речи у чл. 4, које су неодређене и нејасне, како се само замислити може. Ето, господо, куда то води! Ако су речи нејасне, пример је разговетан!

Каже нам се: потребе државне не могу да се одлажу. Али, господо, ко је данас говорио о томе, да се ове потребе одлажу! Каже нам се: не дајете на војску, не дајете на друге установе државне. Али, господо, не један, два и пет милиона, него — кад би се само могло — и 100 милиона да водирамо, па ипак не би било много, кад би се имало откуд, да се утроши на војску. Али нека нам г. министар финансија, пре тога, покаже изворе и приходе државне, одакле ће он тај расход да покрије, па ћемо ми то, драге воље, одобрити. Овако пак, министар предлаже да вотирамо ову суму новаца, а кад дођу људи с квитама на касу, он нема ни паре, кад дођу сироте удовице да приме пензију — он нема ни паре. Која је, дакле, вајда од одобренога кредита, кад у каси нема пара?!

Чули смо како држава дугује парафинском фабриканту и тај човек не може да дође до својих пара, па због тога не може да испуњава своје обвезе — не може да плати купљену вуну из Ужица. Ето шта бива, кад се вотира оно, чега нема! Још има један врло рђав начин, који се увео и којим се, на жалост, доста често служи и сам г. министар финансија. То је суревљивост и завада између политичких странака или миш-

љења у нашој земљи. Увела се, дакле, нека чудновата практика, да се вама предлаже нешто да учините за инат нама, а ми за инат вама; дакле, суревљивост, да не кажем мржња, која се развила употребљава се на то, да се у тренуцима често протурни нешто од ваше а нешто од наше стране, што не би требало.

Господо, кад би, нешто срећом, могли платити дугове и дефиците, који су почињени, ми бисмо пристали да на нас навалимо све. Кад би то могло да помогне, то би било у сто добрих часа, па би и ми вас и ви нас прослављали. Али, господо, нема дугова ни напредњачких, ни радикалских, ни либералних. Дугови су државни. Они стоје и ту сваке године куцају „алком на вратима“ г. министра финансија — сваке године производе по коју стотину хиљада, по који нов милијончић. И то тако иде у бесконачност. Дакле, Народном Представништву није дужност то, да оно овим путем следује, на који га и сам г. министар финансија, ради тренутне потребе, упућује.

Мени је мило, што могу рећи, да су ме често неки посланици из већине обрадовали својим објективним посматрањем појединих предмета, јер ово нису послови партиски, већ послови народни и државни. Кад се куни порез, ту не треба гледати ни на напредњаке ни на радикале ни на либерале, већ треба поједнако тражити од свију. С тога, треба лечити, што се још да излечити. Нас је народ и послао амо за то, а ми треба тим путем да се одужимо народу.

Још ћу вам казати, да у оптимизам г. министра финансија не треба Народном Представништву тако лако да верује. Колико сам год познавао министара финансија, и оних, који су били моји другови и оних, које сам са стране гледао — сви су они, ево већ 20 година, сви су вечно уверавали, како има, и како се може исплатити, што се тражи. Међу тим ми видимо разне суме, свакојаких врста и имена, које остају непокривене и немају чим да се плате. Народном, дакле, Представништву, гледало оно на друге предмете како хоће, ни у ком предмету немају тако заједничке дужности као у финансијским. Нема питања ни предмета, у коме су интереси мањине и већине мање растављени, него у овом питању, јер и мањина и већина заступају земљу, а земља хоће рада и реда у финансијама. Ред пак, хоће да се не троши на зелен, јер ћемо моћи поћи бољим путем тек, када престанемо трошити на зелен.

И за ове издатке, који се сад траже, ми не велимо да су некорисни. На против, ми велимо, да треба још толико и за војску и за остале потребе, али само онда, кад се има одакле све то подмирити. Нама је г. министар финансија јасно и разговетно српски казао, да новца нема. Ту Народном Представништву треба да се заустави, па да даље не следује г. министру финансија. Он нека ради свој посао како зна, а ми имамо други против-положени задатак. Нарочито, дакле, имамо да се зауставимо и да се запитамо шта ће да заустави стварање нових нереда и недостатка у нашим финансијама.

Са овим издатцима, који се сад нама предлажу шта ми хоћемо? Ми не предлажемо ни да се одбаце, ми само кажемо: „Немојте сад вотирати тај буџет, оставите ове издатке за буџет за идућу годину.“ На јесен ћемо да градимо буџет за 1894. год. и онда ћемо имати нове податке и јаснији и чистији преглед од свега. Онда имамо цео буџет пред собом, и онда ћемо видети шта ће нам а шта ли нам неће требати и онда ћемо вотирати буџет, који ће трајати за целу идућу годину, а не само за неколико месеци, као што се сад тражи. Нека и ово очекује у толико више што, ако ми не дадемо ових 2½ милијуна сад, већ оставимо да то одобримо за идућу годину, онда ћемо имати 2 милијуна динара уштеде, јер нам је г. министар финансија казао, да ће према овим, дохотцима имати 2 милијуна сигурних, и онда ћемо имати чистији завршни рачун за ову годину, а за ово неколико месеци неће се Бог зна шта осетити ни као штета ни као корист.

Тога ради ми ћемо гласати против овога буџета у начелу за то, што није основан ни на каквим стварним приходима, који би нам овде били показати. Да ми то не чинимо

из пакости, нити са партиског пната, доказали смо вам, кад смо пре неколико дана, гласали са извесним мотивацијама за зајам. Она наша мотивација тера нас да овде гласамо против, јер гласати са оном мотивацијом за зајам и гласати сад за овај буџет, не би имало смисла. Ми смо онда казали: дугови се морају платити и ми смо се сложили с тим да треба да се плате, да би нам образ остао светао, ади да желимо да се стане једном са таквом финансиском политиком.

И ево прва прилика да се то начело примени, и шта видимо?

Видимо да нам се подносе нови издатци, и ако ни они стари не могу да се исплате.

У осталом, ви решавате како вам савест налаже, а ми смо уверени да вршимо најчистију дужност посланичку што овако гласамо. Само, господо, улампите добро, шта је рађено и шта је говорено, јер ће не после дугог времена доћи дан, кад ће ваљати да саставимо рачун с пробом, и ви ћете бити овде, па ћете видети, да ли смо говорили истину или не!

Известилац Риста Поповић — Г. предговорник веома је лепо учинио примедбу у почетку свога говора, да је дебата скренула са свога правог пута; јер просто г. Вукашин није говорио о самом предлогу, него је говорио о питањима, која можда имају везе по сродности, али не стоје у вези са овим питањем. Он је дакле, говорио у опште о свему, само не о предлогу.

Г. Новаковић, учинивши ту приметбу, говорио је и сам такође о питањима, која врло мало имају везе са овим предлогом и о томе, шта се хоће овим додатком у буџету.

Ви знате, да је Скупштина морала да вотира буџет 1892 год. И тај буџет од 1892 год. требао је да да живота и држави и 1893 године. Влада садашња није имала материјалне могућности да донесе буџет за 1893 год. и с тога је буџет 1892 год. и за 1893 год.

Садашња влада, увиђајући, да буџет од 1892 год. не може да подмири целокупну потребу за 1893 год., донела је овај додаток па каже: „за ове и ове потребе, треба нам још оводико и оводико.“ Те су потребе овде са свим прецизно изложене и господо из опозиције могу их лепо разгледати, па ако су захтеви владе неумесни могу се одбити.

Али, господо, оно, што каже г. Новаковић, „ми немамо пара, па с тога те потребе и не можемо да подмиримо и на њих ма шта да дамо“, то, господо не разумем. Један посланик, један човек, који је дуго година био министар и о коме се лепо мисли и као о државнику и као о књижевнику, да изнесе такве разлоге, и каже: „на нека држава трпи ми немамо и не дамо пара.“ То је одиста чудновато.

Господо, ви знате да је у буџету 1892 год. одобрен кредит од 150.000 динара, на трошкове око држања Народне Скупштине. И заиста да су биле редовне прилике, не би више ни требало, јер се рачунало, да ће се држати једна Скупштина првог Новембра у пр. год.; али је дошао 9 Август па је дошао један избор народних посланика па и други, па једна редовна и ванредна Скупштина, за коју се тада није знало и према томе настала је потреба да се вотира већи издатак. Кад то чинимо, онда може ли когод да каже, па шта се то нас тиче, ми немамо пара и не дамо ништа за то, и може ли тада да се замера нама, што ми то тражимо у напред, да се одобрено, што мора да се утроши у овој години?

Данашња влада, ценећи потребе, које се имају у 1893 год. да подмире, изашла је са овим предлогом и ако су оне умесне ми ћемо их примити а ако су неумесне ми ћемо их одбити.

Сем тога има у буџету и таквих позиција, које и ако хоћете и ако нећете морате да их одобрите, јер су то законске повишице. У 1892 год. није можда припадало повишица периодских, који у тој години припадају, и ми морамо да их дамо на основу закона, па имали ми новаца или немали.

Нећемо ли ми сада то да учинимо додатком, мораћемо накнадно учинити, а ја сматрам, да не би било умесно, кад би доцније чинили.

Истина под владавином господе из опозиције, био је обичај, да се најпре утроши, па да се тражи накнадно одобрење. Ви се сећате, да смо ми морали да одбравамо накнадне кредите и од прошлих и претпрошлих Скупштина, накнадне кредите из тих владавина, који су утрошени, а није имало Скупштинско одобрење. Ја сматрам, да је то било погрешно и неправилно, а да је ово правилан пут, да се то у напред решењем скупштинским одобрим.

Дакле, као што сам казао, потребе су у буџету изложене, ми ћемо читати позицију по позицију и ако нађемо да која позиција не одговара потреби, ми ћемо је смањити, али с тога не треба у опште казати: не дамо и немамо пара. То је разлог којим не треба да се служи ни обичан човек, а не човек, који је био министар, и човек који се служио и негоднијим средствима

Ја признајем да је правилније и много подесније било, да је Скупштина имала могућности, да ствара буџет при почетку рачунске године, као што се буџет у опште ствара, али ко је крив, што ми морамо да вазда уређујемо туђе рачуне. И први пут, кад смо ми дошли на владавину, ми смо морали да пречишћујемо туђе рачуне, где је било и летећих дугова и свачега; ми смо морали та питања да решавамо, на штету наше популарности а тако исто и влада, која је 9 Августа дошла на земаљску управу, без наше воље вршала је по земљи и чинила, што је год хтела, тако да ми сад морамо, да се послужимо мером, којом не бисмо хтели, и место да се баца кривица на оне, који су то и учинили, сад се баца кривица на нас, што ми нисмо за месец дана пронашли финансиске изворе, да поништиме дефиците; што нисмо створили овакав и онакав буџет.

Ја мислим, да ја овај додатак буџета умесан, с тога што, ако има потребе као што се то овде предлаже, оне треба у напред и да се одобре, али да се не чине издатци пре него што се добије одобрење од Скупштине и ако је то до сад било друкчије. Ја мислим, да то није погрешно, а ако ми нађемо неке издатке неумесне, сувишне или непотребне, Скупштини стоји до воље, хоће ли их примити или одбацити, али казати у опште, да овај предлог треба одбити, ја мислим, да такав захтев нема смисла.

Милутин Гарашанин — Тешко је то, господо, водити дебату, кад се људи хоће рђаво да разумеју. И по г. министру финансија и по г. известноцу рекао бих, да се ми не разумемо. И почем имам пуно разлога да верујем и у памет г. министра финансија и у памет г. известноца финансиског одбора, то ја мислим да ми нећемо да се разумемо.

Пре но што пређем на саму ствар, да не бих после заборадио, рећи ћу г. известноцу ово: да г. Новаковић јесте казао: „кад ви тражите да дамо, да видимо најпре имамо ли.“ Али ко је позван да нам каже имамо ли да дамо, да ли ми или влада? Влада, што је имала да каже, она нам то није казала; она у место да покаже буџет прихода, као што је и ред да у сваком буџету државном буде: на једној страни буџет прихода, а на другој страни буџет расхода, влада нам је у место тога изнела буџет расхода врло детаљан, а на место буџета прихода, ставила је једну крупну загонетку, јер уштеде, које ће се имати не значе ништа, јер се не зна ни да ли ће их бити, а још мање колике ће бити. Г. министар финансија, кад не може да предвиди нове приходе, он исто тако не може да предвиди ни уштеде, ни сувишке од одобрених кредита.

(Наставиће се)